

De eerste melding van een Wasbeerhond (*Nyctereutes procyonoides*) in Nationaal Park De Meinweg

FIGUUR 1

Habitus van een Wasbeerhond (*Nyctereutes procyonoides*) met zijn typische gezichtsmasker en afhangende vacht (foto: Jelger Herder).

A.J.W. Lenders, Groenstraat 106, 6074 EL Melick, e-mail: tlenders@live.nl

Op 22 april 2021 werd voor het eerst een Wasbeerhond (*Nyctereutes procyonoides*) waargenomen in Nationaal Park De Meinweg. Tijdens het lopen van een monitoringsronde voor reptielen werd in het Gagelveld een dier uit de vegetatie opgejaagd waarvan de determinatie niet onmiddellijk duidelijk was. Na de zichtbare kenmerken goed in het hoofd te hebben geprent, bleek achteraf al snel dat het om een Wasbeerhond moest gaan.

DETERMINATIE

De Wasbeerhond [figuur 1] is een nacht- en schemeractief dier dat behoort tot de familie van de hondachtigen (Canidae). Het wordt overdag slechts weinig waargenomen (ZOLLER & DRYGALA, 2013). Dat is ook van toepassing op de meeste meldingen uit Nederland. Het is dus niet vreemd dat de determinatie van het dier niet meteen duidelijk was, zeker omdat het een waarneming bij daglicht (om 15.45 uur) betrof. De tekening van de kop doet denken aan een Wasbeer (*Procyon lotor*) of een Das

(*Meles meles*). Op de verschillen tussen deze dieren wordt hier niet nader ingegaan. Ze zijn eerder uitgebreid beschreven door VERGOOSSEN & BACKBIER (1993) naar aanleiding van eerdere meldingen van Wasbeerhonden in Limburg.

Omdat het dier een tiental meters voor de auteur uit de dekking kwam en daarna van hem af rende, richting het omringende bos, kon het kopmasker niet goed worden waargenomen. Doorslaggevend voor de determinatie waren de dichte grijsbruine afhangende langharige vacht, de grootte (ongeveer het formaat van een Vos (*Vulpes vulpes*)), de voor een hondachtige relatief korte poten, de dansende loop en de korte volle staart. Die laatste was niet gebandeld (zoals bij de Wasbeer), maar aan de bovenzijde vrijwel eenkleurig met een zwart uiteinde. Bij het vluchtende dier zwiepte de staart op en neer en zo kon ook de opvallend witte onderzijde ervan goed worden waargenomen. Dit alles deed de auteur concluderen dat dit (voor zover bekend) de eerste waarneming van een Wasbeerhond op de Meinweg was.

VINDPLAATS

Het Gagelveld is een van de nattere gedeelten van de Meinweg. Het terrein wordt gevoed door kwelwater vanuit het Hoogterras en ligt op het snijpunt

van twee geologische breuken, de Meinwegstoring en een dwarsbreuk. In het noordelijke deel is een ondoorlaatbare bodemlaag aanwezig waarop het water stagneert. In het zuidelijke deel, beneden de Meinwegstoring, is de bodem volledig waterdoorlatend dankzij dikke pakketten kiezel in de boven- en ondergrond (MULDER, 2013a). Het Gagelveld is al vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw sterk aan verdroging onderhevig, een ontwikkeling die gedurende de afgelopen decennia steeds verder lijkt door te zetten.

Typerend zijn de grootschalige Gagelstruwelen [figuur 2] die door de optredende verdroging evenwel sterk in omvang afnemen. Andere plantensoorten die kenmerkend zijn voor natte heiden zijn inmiddels verdwenen of sterk gedecimeerd. Voorbeelden hiervan zijn Beenbreek (*Narthecium ossifragum*), Witte snavelbies (*Rhynchospora alba*) en Ronde zonnedauw (*Drosera rotundifolia*). Dat gold ook voor de reptielen die in dit deelgebied van de Meinweg van oudsher veel voorkwamen. Na een sterke afname in de beginjaren van deze eeuw hebben de populaties zich door ingrepen in het beheer hersteld (LENDERS, 2015), maar thans lijken ze weer naar een nieuw dieptepunt weg te zakken. In deze context is het Gagelveld een onvervangbaar biotoop voor de Adder (*Vipera berus*), maar ook voor alle andere op de Meinweg voorkomende reptielen. Door het gebrek aan open oppervlaktewater vindt er in het Gagelveld nauwelijks voortplanting van amfibieën plaats. Het terrein is wel belangrijk als zomerbiotoop, in het bijzonder voor groene kikkers. Adulte, maar vooral veel subadulte Poelkikkers (*Pelophylax lessonae*) houden zich 's zomers geconcentreerd op in het vochtigste deel aan de noordzijde van het gebied (LENDERS, 2012).

Het Gagelveld is bovendien een belangrijk broedgebied voor vogelsoorten die in het kader van de Natura2000 instandhoudingsdoelen voor Nationaal Park De Meinweg door het Rijk zijn aangewezen: Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*), Boomleeuwrik (*Lullula arborea*) en Roodborsttapuit (*Saxicola rubicola*). Deze bodembroeders zijn samen met de Geelgorsgroep belangrijke indicatoren voor het heidebeheer en worden daarom intensief gevolgd (VAN ASSELDONK, 2019).

INVASIEVE EXOOT

Verspreiding

De Wasbeerhond wordt gerekend tot de invasieve exoten. De soort is voor zijn bont vanuit Oost-Azië geïntroduceerd in het Europese deel van de Sovjet-Unie. Deze introducties vonden voornamelijk plaats in de eerste helft van de twintigste

eeuw. Daarna heeft de Wasbeerhond zich over grote delen van Noordwest-Europa verspreid (KAUHALA & KOWALCZYK, 2011; MULDER, 2012) [figuur 3]. Inmiddels heeft de soort ook grote delen van Noord- en Oost-Nederland gekoloniseerd (ZOOGDIERVERENIGING, 2021). In Limburg is het aantal waarnemingen tot nog toe niet groot; het beperkt zich tot een tiental vindplaatsen verspreid over de provincie. Het betreft overigens merendeels verkeersslachtoffers [figuur 4]. De laatste jaren stagneren de waarnemingen in deze provincie. Uit het afgelopen decennium zijn er slechts twee meldingen uit 2010 (Afferden) en 2012 (Roermond) bekend (FAUNABEHEERENHEID LIMBURG, 2020). Dit is een van de redenen waarom de soort niet expliciet als 'te beheersen' is overgenomen van de Europese Unielijst-soorten in het provinciaal Plan van aanpak invasieve exoten (PROVINCIE LIMBURG,

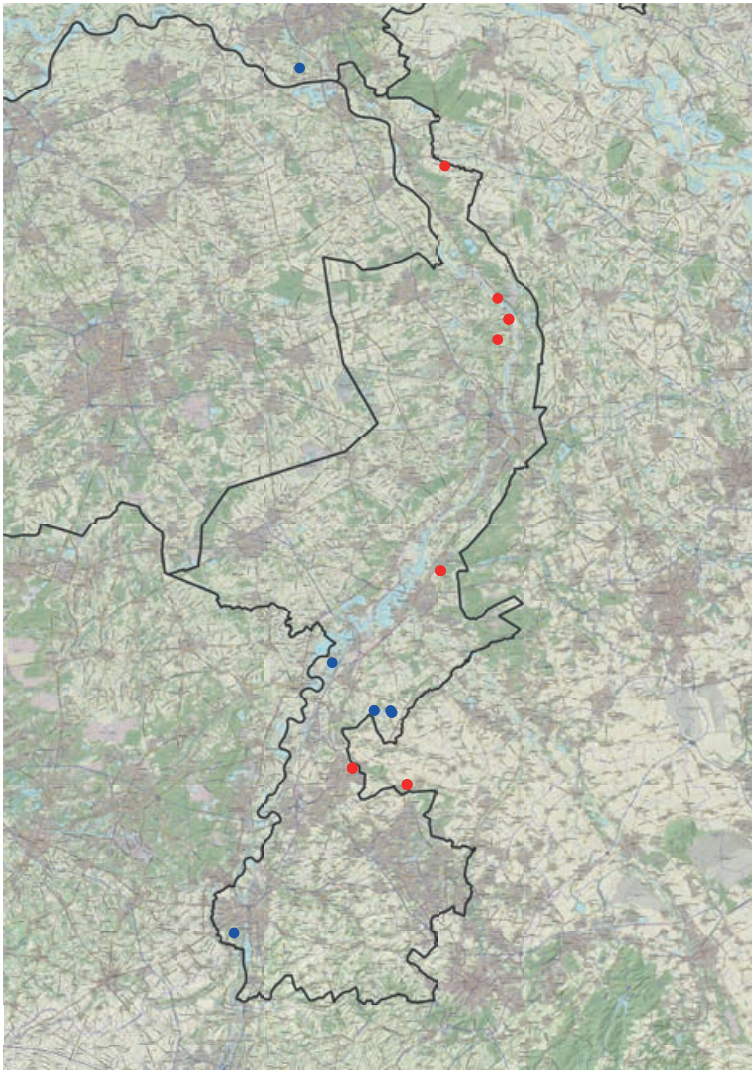
FIGUUR 2

Het Gagelveld, de plek waar de Wasbeerhond (*Nyctereutes procyonoides*) op 22 april 2021 werd waargenomen (foto: Ton Lenders).

FIGUUR 3

Een opname bij daglicht van een Wasbeerhond (*Nyctereutes procyonoides*) in de ondergroei van een dicht bos uit Letland (foto: Olaf Op den Kamp).

FIGUUR 4
Verspreiding van de Wasbeerhond (*Nyctereutes procyonoides*) in Limburg. Met blauw zijn zichtwaarnemingen, met rood verkeersslachtoffers aangegeven (bron: Stichting NatuurBank Limburg).

2020). Zeer recent is een derde waarneming uit 2020 (Stevensweert) in de Nationale Databank Flora en Fauna als betrouwbaar geaccepteerd.

Bedreiging

De dreiging van de Wasbeerhond gaat vooral uit van de verspreiding van ziektes die zowel de mens als andere diersoorten kunnen raken (SUTOR *et al.*, 2014; DUSCHER *et al.*, 2017). Het handelt hierbij vaak niet om nieuwe ziektes, maar om bestaande aandoeningen (trichinose en echinococcose) die al voorkomen bij de inheemse fauna (MULDER, 2013b). Een directe (voedsel)concurrentie met autochtone soorten als Das en Vos lijkt niet direct aan de orde. Wel kunnen amfibieën en bodembroedende vogels plaatselijk in belangrijke mate deel uitmaken van de voedselkeuze van de Wasbeerhond, die daarmee een bedreiging vormt voor kleine populaties van deze diergroepen (SUTOR *et al.*, 2010; DRAGYLA *et al.*, 2013; MULDER, 2013b; ELMEROS *et al.*, 2018). Deze conclusie wordt ook al getrokken in het Faunabeheerplan 2020-2026, maar daarin vervolgens nogal gebagatelliseerd: "In Limburg zijn nog geen maatregelen getroffen om de omvang van de populatie Wasbeehonden te

beperken. Zodra dit wel het geval is, worden de resultaten van gevoerd beheer meegenomen in een volgend faunabeheerplan." (FAUNABEHEERENHEID LIMBURG, 2020).

IMPACT OP DE FAUNA VAN DE MEINWEG

De Wasbeerhond is gedurende het etmaal zeer actief, maar hij blijft bij daglicht over het algemeen in de dekking. De soort heeft een groot dispersievermogen, overigens vooral door de trek van subadulte dieren (DRAGYLA *et al.*, 2010; ZOLLER & DRAGYLA, 2013). De jaarlijkse aanwas is groot (gemiddeld 5-9 jongen per worp). Bovendien heeft hij voor een roofdier een relatief klein territorium. De populatiedichtheid kan in het voorjaar (afhankelijk van de aard van de biotoop) variëren van 0,5-1,0 individu per km² (KAUHALA & KOWALCZYK, 2011; MULDER, 2012). Omgerekend zou de Meinweg grensoverschrijdend een populatie van meer dan 30 Wasbeehonden kunnen herbergen. Dat betekent dat bij een maximale bezetting de predatiedruk van de dieren op de overige fauna aanzienlijk zal zijn. In het Meinweggebied moet daarbij gedacht worden aan de eerder genoemde beschermde groundbroedende vogels en bijzondere soorten reptielen en amfibieën. En laten dat nu juist de soortgroepen zijn waaraan het Meinweggebied een groot deel van zijn waarde dankt en waarin het Gagelveld een biotooptype vertegenwoordigt waarin deze soorten geconcentreerd voorkomen. In dit verband is de plaats waar de Wasbeerhond werd waargenomen dus niet verrassend, maar wel zorgelijk te noemen.

BEHEERSUGGESTIES

Zoals al aangegeven lijkt de Provincie Limburg weinig prioriteit te geven aan de bestrijding van de Wasbeerhond (FAUNABEHEERENHEID LIMBURG, 2020). Bovendien zijn de opties voor een succesvolle aanpak beperkt. Het opsporen van de dieren is daarbij de grootste handicap. Geadviseerd wordt om de bestrijding lokaal en intensief ter hand te nemen (MULDER, 2013b). Daarom is het raadzaam om de Wasbeerhond expliciet op te nemen in lokale faunabeheerplannen, ook in Natura 2000-gebieden. Thans ligt de focus van Staatsbosbeheer in het Meinweggebied vooral op Wild zwijn (*Sus scrofa*) en Ree (*Capreolus capreolus*) (VAN DE RIJDT *et al.*, 2020). Opname van de Wasbeerhond in faunawerkplannen van zowel Staatsbosbeheer als de Wildbeheerenheid Roerstreek lijkt een belangrijke eerste stap om de bijzondere avifauna en herpetofauna van Nationaal Park De Meinweg op lange termijn te beschermen. Maar misschien is de hier beschreven waarneming slechts een toevalstreffer en loopt de impact van de Wasbeerhond op andere soorten in het Meinweggebied zo'n

vaart niet. Beter is het echter te beseffen dat de bestrijding het hoogste rendement oplevert bij een zo vroeg mogelijke interventie (MULDER, 2013b). Eenmaal gevestigde populaties zijn nauwelijks meer te bestrijden. Met betrekking tot de Wasbeerhond dient het provinciale exotenbeleid dus verder te worden aangescherpt.

DANKWOORD

Het verspreidingskaartje werd gemaakt door Martine Lemmens (Natuurhistorisch Genootschap in Limburg); zij zocht ook de verspreidingsgegevens in Limburg uit. Staatsbosbeheer maakte dit onderzoek mogelijk door het verstrekken van een ontheffing voor het betreden van het gebied buiten de paden.

Deze activiteit maakt deel uit van het Meerjarenprogramma Onderzoek van Nationaal Park De Meinweg en is mede gesubsidieerd door de Provincie Limburg vanuit de Subsidieverordening SILG, paragraaf Soortenbeleid.

Summary

FIRST REPORT OF A RACCOON DOG (*NYCTEREUTES PROCYONOIDES*) IN THE MEINWEG NATIONAL PARK

On 22 April 2021, a Raccoon dog was spotted for the first time in the Meinweg National Park, at the Gagelveld site. The impact of this invasive species on other fauna species is discussed. Protected ground-breeding birds and isolated populations of amphibians and reptiles may be particularly at risk. The status of the Meinweg National Park is mainly based on its special avifauna and herpetofauna. These ecological values would be endangered if the Raccoon dog were to settle definitively in the area. Hence it is recommended to address the dispersal of this invasive species as soon as possible in order to prevent it from spreading to, and colonising, other parts of the park.

Literatuur

- ASSELDONK, E. VAN, 2019. Inventarisatie Natura2000 soorten & Geelgorsgroep NP De Meinweg – 2018. Stichting Koekoelore, Wessem.
- DRAGYLA, F., H. ZOLLER, N. STIER & M. ROTH, 2010. Dispersal of the raccoon dog *Nyctereutes procyonoides* into a newly invaded area in Central Europe. *Wildlife Biology* 16(2): 150-161.
- DRAGYLA, F., U. WERNER & H. ZOLLER, 2013. Diet composition of the invasive raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) and the native red fox (*Vulpes vulpes*) in north-east Germany. *Hystrix, the Italian Journal of Mammalogy* 24(2): 190-194.
- DUSCHER, T., A. HODŽI, W. GLAWISCHNIG & G.G. DUSCHER, 2017. The raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) and the raccoon (*Procyon lotor*) – their role and impact of maintaining and transmitting zoonotic diseases in Austria, Central Europe. *Parasitology Research* 116: 1411-1416.
- ELMEROS, M., D.M. GÖTZ MIKKELSEN, L. SOLVEIG NØRGAARD, C. PERTOLDI, T. HAMMER JENSEN & M. CHRIÉL, 2018. The diet of feral raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) and native badger (*Meles meles*) and red fox (*Vulpes vulpes*) in Denmark. *Mammal Research* 63(4): 405-413.
- FAUNABEHEERENHEID LIMBURG, 2020. Faunabeheerplan 2020-2026. Stichting Faunabeheerenheid Limburg, Roermond.
- KAUHALA, K. & R. KOWALCZYK, 2011. Invasion of the raccoon dog *Nyctereutes procyonoides* in Europe: History of colonization, features behind its success, and threats to native fauna. *Current Zoology* 57(5): 584-598.
- LENDERS, A.J.W., 2012. Een zomerhabitat van de Poelkikker in NP De Meinweg (2012). *Natuurhistorisch Maandblad* 101(10): 187-191.
- LENDERS, A.J.W., 2015. Het effect van dynamisch terreinbeheer op populaties van reptielen. Twintig jaar monitoren in het Gagelveld (NP De Meinweg). *RAVON* 17(1): 2-6.
- MULDER, J.P., 2012. A review of the ecology of the raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) in Europe. *Lutra* 55(2): 101-127.
- MULDER, J., 2013a. Terugkeer naar 'levend veen' in NP De Meinweg? Bodemonderzoek naar de aanleg van een ven en het vernatten van het Gagelveld. John Mulder Bodem en Landschap, Oosterhout.
- MULDER, J.P., 2013b. The raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) in the Netherlands – its present status and a risk assessment. *Lutra* 56(1): 23-43.
- PROVINCIE LIMBURG, 2020. Plan van aanpak invasieve exoten. Provincie Limburg, Maastricht.
- RIJDT, P. VAN DE, T. BROUWER, R. OUWERKERK & R. COENDERS, 2020. Faunawerkplan De Meinweg, juni 2020 – juni 2021. Staatsbosbeheer, Herkenbosch.
- SUTOR, A., K. KAUFHALA & H. ANSORGE, 2010. Diet of the raccoon dog *Nyctereutes procyonoides* – a canid with an opportunistic foraging strategy. *Acta Theriologica* 55(2): 165-176.
- SUTOR, A., S. SCHWARTZ & F.J. CONRATHS, 2014. The biological potential of the raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*, Gray 1834) as an invasive species in Europe – new risks for disease spread? *Acta Theriologica* 59(1): 49-59.
- VERGOOSSEN, W.G. & L. BACKBIER, 1993. Waarnemingen van de Wasbeerhond in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 82(2): 36-41.
- ZOLLER, H. & F. DRAGYLA, 2013. Activity patterns of the invasive dog (*Nyctereutes procyonoides*) in North East Germany. *Folia Zoologica* 62(4): 290-296.
- ZOOGDIERVERENIGING, 2021. Wasbeerhond. Geraadpleegd 4 april 2021. www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/wasbeerhond.

NATUURHISTORISCH
GENOOTSCHAP in LIMBURG

Colofon

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Oelmeijer (voorzitter), Alfred Paarlberg (penningmeester), Ben Matheij & Math de Ponti.

ALGEMEEN BESTUUR

Wilfred Alblas, Toon van Baal, Marian Baars, Jan-Joost Bakhuizen, Susanne Hanssen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Pieter Puts, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Jeanne Cuypers & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 38,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 120,00.
Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl).
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, Marja Lenders (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto),
themanummers € 7,-.
IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor, Raymond Pahlplatz & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht (mvandemanakker@xs4all.nl).

EDITING SUMMARIES Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK Grafagroep Zuid, Swalmen.

Copyright. Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOELENSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstoelenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen (plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum (sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolcamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRUIK

Wouter Jansen (werkgroepdriestruik@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven (zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten (snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAÏK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg. Postbus 2235, 6201 HA Maastricht (vanschaikestichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL (natuurbank@nhgl.nl).

